

MUHAYYİSA b. MES'ÛD

(محيصة بن مسعود)

Ebû Sa'd Muhayyisa b. Mes'ûd
b. Kâ'b el-Evsi el-Ensârî**Sahâbî.**

Hicretten önce müslüman oldu. Uhud, Hendek gazvelerine ve daha sonraki gazvelere katıldı. İslâm düşmanlığı ile tanınan yahudi şair Kâ'b b. Eşref'in katlinin ardından Hz. Peygamber'in yahudileri öldürmeye izin verdiğine dair duyduğu bir haber üzerine ağabeyi Huveyyisa ile dostluk ve dayanışma yemini yapmış olan yahudi tüccarı İbn Süneyne'yi öldürdü. Bunu öğrenen Huveyyisa, "Sana o kadar iyiliği dokunan birini nasıl öldürürsün?" diyerek Muhayyisa'yı dövdü. Muhayyisa da, "Onu öldürmemi emreden kişi seni öldürmemi istese hiç tereddüt etmeden senin de boynunu vururum" anlamında bir şiir inşad etti. Huveyyisa kardeşini kendisine bu derece bağlayan dini öğrenmek istedi ve Resûl-i Ekrem'in yanına gittiklerinde müslüman oldu. Bu olayın, Benî Evs'in müttefiki Benî Kurayza'nın Hendek Gazvesi'nde müslümanlara ihanet etmesi ve bundan dolayı erkeklerinin katledilmesi üzerine meydana geldiği de rivayet edilmiştir.

Hayber kuşatması devam ederken (7/628) Hz. Peygamber, Muhayyisa'yı bir müfreze ile halkını İslâm'a davet etmesi için önemli bir yahudi yerleşim merkezi olan Fedek'e gönderdi. Muhayyisa orada iki gün kalarak Fedek yahudilerini İslâm'a davet etti. Bu daveti kabul etmezlerse Resûl-i Ekrem'in şehirlerini işgal edeceğini, Hayberliler'in başına gelenlerin onların başına da geleceğini bildirdi. Önceleri Muhayyisa'yı önemsemeyen Fedek halkı, Hayber'den gelen haberler üzerine durumun ciddiyetini anlayıp Resûlullah'a birkaç temsilci gönderdi. Fedekliler, mahsullerinin yarısını vermek ve müslümanların istediği anda bölgeyi terketmek şartıyla anlaşma yaptılar. Muhayyisa ve arkadaşları Hayber'in fethinde bulunmadıkları halde ganimetten pay aldılar, ayrıca kendilerine humustan belli bir maaş bağlandı.

Muhayyisa ile Huveyyisa'nın adı kasâme ile ilgili bir olayda da geçmektedir. Bir kıtlık sırasında Muhayyisa, Abdullah b. Sehl b. Zeyd ile Hayber'e hurma toplama-ya gitmişti. Her biri ayrı yerlerde çalışmış, Muhayyisa, Abdullah'ın çalıştığı yere gittiğinde onun boynu kırılarak bir çukura atılmış olduğunu görmüştü. Bunun üzerine Medine'ye dönen Muhayyisa, karde-

şi Huveyyisa ve maktulün kardeşi Abdurrahman ile birlikte Hz. Peygamber'in yanına giderek cinayeti yahudilerin işlemiş olabileceğini söyledi. Resûl-i Ekrem bu iddialar için yemin etmelerini isteyince hadiseyi görmedikleri için yemin etmediler. Olayı Hayberliler'den de soruşturan Resûlullah, onların cinayeti işlemediklerine dair yemin etmeleri üzerine anlaşmazlığa son vermek için maktulün diyetini beytül-mâlden ödedi.

Bedir ehlinden olduğu söylenen Muhayyisa Eslem b. Hâriş'in kızı Süheyme ile evlendi. Bu evlilikten çocuğu olup olmadığı bilinmemekte, diğer hanımı Hind bint Amr'dan Harâm, Dihye ve Rebî' adlı oğullarının doğduğu rivayet edilmektedir. Muhayyisa'nın oğlu Sa'd da sahâbidir (İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 36). Torunu Harâm b. Sa'd, Muhayyisa'dan da rivayetleri olan sika bir muhaddistir (İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, II, 223).

Muhayyisa'nın hacamat yapmak ya da kölesine yaptırmak için Hz. Peygamber'den izin istediği, bu işten elde ettiği kazancı hayvanlarına ve kölelerine harcamak şartıyla ondan izin aldığı belirtilmektedir. Onun Resûl-i Ekrem'den olan rivayetlerinin de bu konuyla ilgili olduğu anlaşılmaktadır (Müsned, V, 435-436).

BİBLİYOGRAFYA:

el-Muvaţta', "Kasâme", 1, 2; *Müsned*, IV, 2, 3, 142; V, 435-436; Buhârî, "Şulh", 7, "Cizye", 12, "Edeb", 89, "Ahkâm", 38; Müslim, "Kasâme", 1, 3, 4, 6; İbn Mâce, "Diyât", 28; Ebû Dâvûd, "Diyât", 8; Tirmizî, "Diyât", 23; Nesâî, "Kasâme", 1-4; İbn İshak, *es-Sire*, s. 300; Vâkıdî, *el-Megâzi*, I, 192; II, 515, 551, 684, 695, 706-707, 713-715; İbn Hişâm, *es-Sire*, II, 58-59, 273, 336-337; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 333, 396; İbn Abdülber, *el-İsti'âb*, III, 498-501; İbnü'l-Esir, *Üs-dü'l-gâbe* (Bennâ), II, 74-75; V, 119-120; a.m.f., *el-Kâmil*, II, 224-225; İbn Kesir, *el-Bidâye*, IV, 8-9; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 363-364; II, 36; a.m.f., *Tehzîbü't-Tehzîb*, II, 223; *Tecrid Tercemesi*, VIII, 468-470; X, 282; L. Caetani, *İslâm Tarihi* (trc. Hüseyin Cahid), İstanbul 1925, V, 155-157, 188-189; Hüseyin Algül, "Fedek", *DİA*, XII, 294; M. Hamîdullah, "Hayber", a.e., XVII, 22; Ali Bardakoğlu, "Kasâme", a.e., XXIV, 528.

ASRİ ÇUBUKCU

MUHÂZÂT

(المحاذاة)

Cemaatle namazda aynı hizada bulunmak anlamında fıkıh terimi.

Sözlükte "aynı hizada olmak" mânasına gelen **muhâzât** kelimesi, fıkıhta cemaatin imamları veya kadınların erkeklerle aynı hizada bulunmasını ifade eden bir te-

rim olup ikincisine **muhâzâtü'n-nisâ** denir. Fakihlerin çoğunluğuna göre cemaatle namazda imama uymanın geçerli sayılabilmesi için imamın cemaatle aynı hizada olmayıp önde bulunması şarttır (bk. İKTİDÂ). Öte yandan Hanefîler'e göre kadınlara erkeğin aynı hizada olması da bazı şartların varlığı halinde erkeğin namazının bozulmasına yol açar.

Safların düzenli tutulmasının cemaatle namazın eksiksiz edası için gerekli bulunduğunu belirten Resûl-i Ekrem (Buhârî, "Ezân", 71; Müslim, "Şalât", 124, 126) saf düzeninin nasıl olacağını kendi uygulamalarıyla göstermiştir. Gerek Hz. Peygamber'in bu uygulamalarını (örnekler için bk. *Müsned*, II, 336; Buhârî, "Şalât", 20, "Ezân", 78, 161, 164; İbn Mâce, "İkâme-tü's-şalât", 44; Ebû Dâvûd, "Şalât", 69, 70) gerekse konuya ilişkin bazı ifadelerini (Müslim, "Şalât", 122-123; Ebû Dâvûd, "Şalât", 95) göz önüne alan fıkıh âlimleri imamın arkasında önce yetişkin erkeklerin, ardından çocukların, daha sonra da kadınların yer alacağını belirtmiştir. Cemaate katılmaları durumunda kadınların namazı en arka safı kılma istenmesi tabii ve fitrî sebeplere dayanan, erkeklerin ve kadınların namaz sırasında huşû içinde olmalarını hedefleyen bir tedbirdir. Resûl-i Ekrem'in mescide gelen kadınlara güzel koku sürünmemelerini emretmesi (Müslim, "Şalât", 142), erkeklerin ilk safı ve kadınların kendi saflarının sonunda durmasını özendirmediği de (Müslim, "Şalât", 132; Ebû Dâvûd, "Şalât", 97) bu konudaki düzenlemenin karşı cinslerin bir arada bulunmasının mâbed âdabını ve ibadet huşûunu zedeleyecek durumlara yol açmasını önleme gibi bir amaç güttüğünü göstermektedir.

Fakihler, cemaatle namazda kadınların erkeklerle birlikte aynı hizada veya onların ön tarafında namaz kılmasını uygun olmayacağı noktasında birleşmiştir. Hanefîler'in dışındaki üç mezhebe göre bu şekilde namaz kılınması mekruh olmakla birlikte namazı bozmaz. Hanefî âlimlerine göre ise şu şartların bulunması halinde erkeğin namazı bozulur: 1. Kadının ayağının erkeğin ayağıyla aynı hizada veya daha önde olması. Kadının ayağı daha arkada bulunup da rükû ve secde halinde vücudunun bir bölümünün erkekle aynı hizaya gelmesi veya onu geçmesi muhâzât sayılmaz. 2. Namazın mutlak yani rükûlu ve secdeli olması. Bu özelliği taşımadığı için cenaze namazında ve tilâvet secdesinde kadınlarla aynı hizada bulunmak namazı bozmaz. 3. Kadının bulûğ çağına ulaşmış

MUHÂZÂT

veya yaklaşmış olması. 4. Kadının temyiz gücüne sahip bulunması. 5. Kadınlarla erkeklerin aynı namazı aynı imama uyarak kılması. Yan yana durup aynı namazı tek başlarına kılmaları veya biri imama uyduğu halde diğerinin yalnız başına kılması durumunda namaz bozulmaz. Yine bir veya birkaç rek'at kılındıktan sonra imama uyan erkek ve kadın (mesbûk) imam selâm verdikten sonra bu rek'atları tamamlarken muhâzât meydana gelmesi namazı bozmadır; çünkü bu esnada münferit hükümündedirler. 6. Kadınla erkek arasında muhâzâta engel bir durumun bulunmaması. Aralarında 1 arşın (yaklaşık 50 cm.) yüksekliğinde bir engel, bir kişi sıgacak kadar boşluk, perde, sütun yahut duvar olması halinde namaz bozulmaz. 7. Kadınla erkek arasında mekân birliğinin bulunması. Meselâ birinin mescidin üst katında, diğerinin alt katında aynı hizada namaz kılması namazın geçerliliğine engel teşkil etmez. 8. Kadınla erkeğin yönlerinin bir olması. Meselâ Kâbe'nin içinde aynı hizada, fakat başka yönlere dönerek cemaatle namaz kılmaları namazın sıhhatini etkilemez. 9. Muhâzâtın en az namazın bir rûknünü eda edecek kadar bir süre devam etmesi. 10. İmamın namaza başlarken kadınlar için de imâmete niyet etmiş olması. Aksi takdirde kadınların imama uyması sahih olmayacağından kadının erkekle aynı safta durması halinde erkeğin değil kadının namazı bozulur. Hanefî imamlarından Züfer'e göre ise imam niyet etmese dahi kadınlar erkek cemaatle birlikte namaz kılabilirler. Bu şartların hepsi birlikte bulunduğu takdirde ister mahrem ister nâmahrem olsun erkeklerle aynı safta namaz kılan kadının iki yanında bulunan birer erkekle arkasında bulunan erkeğin namazı bozulur. Kadın sayısı birden fazla ise yanlardaki birer kişi ile arkadaki o sayıda erkeğin namazı bozulur. Bu şartlara bütün olarak bakıldığında Hanefî mezhebinde cemaatle namazı belli bir disiplin içinde eda etme gayretinin öne çıktığı görülür. Muhâzâtın sadece erkeğin namazının geçerliliğini etkilemesi hükmü, Abdullah b. Mes'ûd'dan mevkuף olarak nakledilen bir hadisin namazda cemaati tanzim görevinin erkeklere yüklenmiş olduğu yönündeki yorumuna dayandırılmaktadır (Bedreddin el-Aynî, *el-Binâye*, II, 328-329; *'Umdetü'l-kârî*, IV, 451).

Özellikle hac sırasında ve kalabalık mure zamanlarında Mescid-i Harâm'da ve Mescid-i Nebvî'de muhâzât konusunda çoğunluğun görüşüne uyulması büyük ko-

laylık sağlamaktadır. Nitekim benzeri bir uygulama olarak namaz kılan kimsenin önünden geçilmemesi hususunda hassasiyet gösteren Hz. Peygamber'in Mescid-i Harâm'da namaz kılarken sütre koymayıp önünden insanların geçtiği rivayet edilmekte (*Müsned*, VI, 399; Ebû Dâvûd, "Menâsik", 88) ve Hanefîler'in de içinde bulunduğu pek çok fakihin bu doğrultuda bir yaklaşım sergilediği görülmektedir (*Mu.F.*, XXXVII, 240-241).

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, II, 336; VI, 399; Buhârî, "Şalât", 20, "Ezân", 71, 78, 161, 164; Müslim, "Şalât", 122-124, 126, 132, 142; İbn Mâce, "İkâmetü's-şalât", 44; Ebû Dâvûd, "Şalât", 69, 70, 95, 96, 97, "Menâsik", 88; Abdürrezzâk es-San'ânî, *el-Muşannef* (nşr. Habîbürrahman el-A'zamî), Beyrut 1970, II, 407-408; III, 148-149; Kâsânî, *Bedâ'î's*, I, 158-159, 187, 316; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, II, 36-37; Nevevî, *el-Mecmû'î*, IV, 296-302; Osman b. Ali ez-Zeylâi, *Tebyînü'l-hağâ'îk*, Bulak 1313, I, 136-139; Bedreddin el-Aynî, *el-Binâye*, Beyrut 1400/1980, II, 328-343; a.m.f., *'Umdetü'l-kârî*, Kahire 1392/1972, IV, 451; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kâdir*, I, 352-365; İbn Nuceym, *el-Bağrû'r-râ'îk*, I, 375-380; Şemseddin er-Remlî, *Nihâyetü'l-muhâc*, Kahire 1315, II, 186-187; Muhammed b. Abdullah el-Harâşî, *Şerhu Muhtaşarî Halîl*, Bulak 1318, II, 29; "Muhâzât", *Mu.F.*, XXXVI, 171-175; "el-Mescidü'l-Harâm", a.e., XXXVII, 240-241; Beşir Gözübenli, "Muhâzâtü'n-Nisâ", *İslam'da İnanç İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*, İstanbul 1997, III, 326-328.

H. İBRAHİM ACAR

MUHBİR

(Muhbir)

1867'de İstanbul'da,
1867-1868'de de Londra'da
yayımlanan siyasî gazete

İstanbul Devresi. İlk sayısı 25 Şâban 1283 (1 Ocak 1867) tarihinde çıkan ve haftada üç gün yayımlanan gazetesinin sahibi Diyarbekirli Filip Efendi'dir. Filip Efendi İstanbul'a gelip matbaalarda hizmetli olarak çalışmaya başlamış, bir müddet sonra âdetâ Osmanlı basınının patronu konumuna ulaşmıştır. *Muhbir*'den başka *Hakâik*, *İstanbul*, *Veledü'l-cevâib*, *Mecmûa-i Maârif*, *Terakkî*, *Vakit* gazetelerinin de sahibi olmuş, her dönemde gazetelerini sattırarak politikalar takip etmiştir (Filip Efendi'nin sahip olduğu yayın organları için bk. Ebüzziyâ Mehmed Tefvik, s. 56, 74, 77-78, 83).

Filip Efendi, *Muhbir*'i çıkarmaya karar verdiği sırada Şehzade Camii'nde vaaz ve ders veren Ali Suâvi'nin şöhretinden yararlanmak için ona muharrirlik teklif eder. Teklifi kabul eden Ali Suâvi ilk sayısından

itibaren *Muhbir*'in sürekli yazarı, Londra devresinde de sahibi olur. Sade bir dil kullanmaya çalışan Ali Suâvi gazeteyi yalnız haber veren bir vasıta değil okuyucusunu uyandıran, bilgi kazandıran bir mektep olarak görür (*Muhbir*, nr. 28, 4 Mart 1867).

Muhbir'in neşri sırasında "Kararnâme-i Âlî" diye bilinen nizamnâme yürürlükteydi. Buna rağmen Ali Suâvi ihtiyatlı davranmıyor, padişah tarafından yurt dışına sürülmüş Mustafa Fâzıl Paşa'nın Belçika'daki *Nord* gazetesine yazdığı, kendisini Jön Türkler'in lideri diye tanıtan yazısını *Courier d'orient*'den iktibas edip yayımlıyor (*Muhbir*, nr. 20, 21 Şubat 1867), onun Girit'teki müslümanlara yaptığı yardımı gazetesinin birinci sayfasında ilân ediyordu (*Muhbir*, nr. 31, 9 Mart 1867). *Muhbir*'in yine 31. sayısında Belgrad Kalesi'nin Sırbistan'a terkedilmesini eleştiren bir yazı yayımlanır. Bunun üzerine gazete 32. sayıda bir ay süreyle kapatılır ve Ali Suâvi Kastamonu'ya sürülür. Filip Efendi bir beyannâme neşrederek Bâbü'lî'den gazetesinin niçin kapatıldığını sorar. Nâmik Kemal söz konusu beyannâmeyi *Tasvir-i Efkar*'da yayımlar, ayrıca kapatmayı eleştiren bir yorum ekler. 25 Nisan 1867'de yeniden çı-

İstanbul'da basılan *Muhbir*'in 55. sayısının ilk sayfası